

bezesporu léčivé kyselky. Vavrouškovy podkarpatské „typy“, metodologicky pojaté formou dokumentace v duchu ideálních antropologických, resp. svérázkových typů in situ, tehdy tedy s běžnou, a ne neobvyklou praxí, doplňují snímky možných pohledů na lidové stavitelství či jeho interiérů a zázemí (Sušení kukuřice/Saldoboš; Stavení Jasiňa/Rachov; Vnitřek

chalupy/Záhat; Hrnce/Lisičevo). Výstava je komorní vzpomínkou, vřelou a pravdivou v tvářích i věrohodnosti kamery, trochu více romantickému „národopisu“ blízká, nikoli však neobvyklá – Vavrouškův potenciál dokumentátora i umělce potvrzující.

Marcela Suchomelová (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Češi v zahraničí. Jejich podíl na vzniku a obnově Československa. Konference a celostátní setkání SČVP, z. s., Hotel DAP – Dům armády Praha, 8. 11. 2018

Jako každoročně se i letos konala v Domě armády na Vítězném náměstí v Praze konference a s ní spojené společenské setkání přesídlených volyňských Čechů, které pořádalo Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel, z. s., ve spolupráci s Komunitním centrem pro válečné veterány v Brně a s podporou Ministerstva obrany ČR. Letošní setkání se oproti minulým ročníkům neslo ve slavnostnějším duchu s odkazem na celorepublikové oslavy 100. výročí vzniku republiky a mnohá další tzv. osmičková výročí, která se ve veřejné i vědecké obci skloňují v mnoha ohledech po celý rok. Nejinak tomu bylo i na setkání přesídlených reemigrantů z oblasti bývalého Sovětského svazu, kteří si tento rok kromě vzniku Československa, na němž se předkové volyňských Čechů podíleli v řadách legionářů, připomněli též výročí 150 let od začátku zahájení organizované kolonizace v oblasti tehdejší Volyňské gubernie na carské Rusi, 70. výročí reemigrace volyňských Čechů zpět do vlasti (1945–1948) a 25. výročí návratu černobylských krajanů do vlasti předků (1991–1993). Zahájení konference

tak předcházelo slavnostní defilé příslušníků armády s vlajkou České republiky a poslech státní hymny.

Po pronesení slavnostní zdravice předsedkyní Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel, z. s., (SČVP) Dagmar Martinkovou, následoval program složený z příspěvků přednášejících na historická témata. Jako první vystoupil Jaroslav Moravec se svým příspěvkem přibližujícím mentalitu účastníků druhé světové války z řad volyňských Čechů. Svůj referát s názvem Deník zdravotnice jako otisk války v lidské duši vystavěl na vzpomínkách samotných příslušníků 1. čs. armádního sboru, kde zmínil osudy několika rodin. Neopomněl shrnout podstatné dějinné události a vzpomenu všechny významná data včetně založení 1. české vesnice Hlinsk, kterou označil za nesmazatelný český otisk na tváři volyňské krajiny. Po něm si vzal slovo Ludvík Engl, předseda Společnosti Ludvíka Svobody, z. s., (SLS), která působí v Praze od roku 2004 jako připomínka odkazu tohoto armádního generála a bývalého československého prezidenta, a ve svém příspěvku nazvaném Volyňáci

v západním odboji přiblížil osobnosti 22 volyňských Čechů, mezi nimiž dominuje osud Valentina Nováka z Kvasilova stejně jako příběh celé tzv. kvasilovské skupiny. Po této méně známé součásti volyňské historie přišla na řadu rozsáhlá a výpravná prezentace Miloslava Košťála, člena Historicko-dokumentační komise SČVP, z. s., s názvem *Bachmač–Sokolovo 2018*, která jak už název napovídá, přiblížila divákům letošní zájezd po stopách čs. vojáků v první a druhé světové válce. Svou fotografickou činností zdokumentoval 16 zastavení na památné pouti, která byla podpořena Ministerstvem obrany a kterou organizačně zajišťovala Československá obec legionářská. Přítomným návštěvníkům konference tak zprostředkoval dojmy z trasy o délce cca 4 150 km. Výprava zahrnovala některé z důležitých zastávek jakožto milníků historie čs. východních bojových jednotek, jakými byl například Tarnov, kde se odehrála přísaha Novodružiníků v listopadu 1914, zrekonstruovaná Zborovská mohyla u příležitosti loňského 100. výročí bitvy u Zborova, hřbitov komunistického teroru v Žitomiru, několik zastávek na hřbitovech v Kyjevě. Dále na kyjevském Sofijském náměstí, kde byla pořízena proslulá fotografie slavnostní přísahy Starodružiníků na sv. Václava dne 28. 9. roku 1914 a rovněž nesměla chybět zastávka u Hotelu Kyjev, kde Václav Vondrák organizoval na sklonku léta roku 1914 dobrovolnickou jednotku, která později vešla ve známost jako Česká družina. V rychlém sledu následoval Charkov, kde byli hospitalizováni vojáci po bojích u Sokolova, samotné Sokolovo, Bachmač, Rovno a Přáslavice. Téměř na všech místech byly odhaleny pamětní desky či nějaká forma památníku sloužící k uctění památky padlých vojáků a civilních obětí na životech.

Po fotografické výpravě na Ukrajinu se posluchači přenesli duchem do prostředí vzpomínek na malebnou vesnici Malá

Zubovščina prostřednictvím Vladimíra Turka (příslušníka tzv. černobylských Čechů přesídlených v letech 1991–1993), který tímto představil svoji letos vydanou souhrnnou publikaci pojednávající o historii této vesnice ležící v nejzápadnějším výběžku bývalé Kyjevské gubernie v těsném sousedství s tehdejší gubernií Volyňskou. Přiblížil strastiplnou cestu v pátrání po jednotlivých poznacích v ukrajinských a česko-slovenských archivech, soukromých i institucionálních, které posléze shrnul na bezmála 600 stranách předkládané publikace. Před dalším navazujícím referátem si vzal krátce slovo Milan Žuffa-Kunčo, předseda olomoucké jednoty Československé obce legionářské (ČsOL), aby připomněl málo známý příběh válečných sirotků, kteří v rozvráceném Rusku zmítaném chaosem a anarchií první světové války, následných nepokojů a revolucí ztratili rodiče a kterých se ujali právě českoslovenští legionáři, kteří pro ně dokonce v jednom z mnoha ešalonů, ve kterých se stahovali po transsibiřské magistrále směrem do Vladivostoku, zřídili školu. Přiblížil i jejich další nelehké osudy na území tehdejšího Československa, kde spolu s legionáři obdrželi po únoru 1948 punc nepohodlných občanů, kdy se v obavě o svůj život mnohdy rozhodli změnit jméno i bydliště a své příběhy raději pohřbili v nevyřčených vzpomínkách.

Druhou polovinu příspěvků zahájil Jiří Klůc, autor nedávno vydané publikace o kapitánu Jarošovi, příslušníku čs. zahraničního odboje, kde připomněl jeho působení v čs. jednotce na území bývalého Sovětského svazu a účast v památné bitvě u Sokolova. Přiblížil také jeho předválečný život, vojenskou kariéru i osud jeho strýce, legionáře a generála Františka Konopáska, který byl v roce 1943 popraven nacisty. Ve svém konferenčním příspěvku se zaměřil na osud česko-polské rodiny Čermákových ze Lvova v době 2. světové války. V souladu se svým nynějším zaměřením

na účast žen v čs. armádním sboru představitel posluchačům osud Danuty Čermákové, která byla spolu se svými rodiči a sestrou za stalinských represí vyvezena do severního Kazachstánu, kde se vzepřela útlaku tajné sovětské policie, aby posléze vstoupila do 1. čs. armádního sboru, se kterým došla až do Prahy. Následující příspěvek Ondřeje Štěpánka přiblížil život volyňských Čechů zase z jiného úhlu pohledu, ze sbírek fondu Národního muzea budovaného od roku 1992. Představil některé klíčové předměty týkající se válečné historie dotyčné skupiny a doplnil je o popis mnoha dalších, které teprve čekají na svoji katalogizaci. Závěr přednáškového bloku patřil předsedkyni SČVP Dáše Martinkové, která svým příspěvkem vzdala hold veteránům 1. i 2. světové války, neboť, jak trefně poznamenala, volyňští Češi jsou z 99 % potomky válečných veteránů a poctu si jejich předkové díky své odvaze a statečností, kterou nemalou měrou prokázali,

zcela jistě zaslouží. I proto si posteskla nad stagnací a obstrukcemi v jednáních o pomnících na území Ukrajiny, které provází dle jejího soudu kontroverze zapříčiněná rozdílným výkladem historických událostí a také současný vzestup sympatií k ukrajinskému nacionalismu, jenž dle jejích slov „přepisuje dějiny“.

Konferenční setkání bylo po obědové pauze zakončeno promítáním nového dokumentárního filmu Olivera Maliny Morgensterna s názvem Bojovníci ze západní a východní fronty. Deníček RAF. Po něm následovala debata s režisérem za přítomnosti veteránů a historiků a náměty na další možné filmové zpracování dané problematiky. Konferenční a společenské setkání bylo zakončeno v pozdních odpoledních hodinách pozváním na další bohatý program akcí konaných volyňskými Čechy a dalšími s nimi tematicky spřízněnými institucemi.

Veronika Beranská (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Světové muzeum ve Vídni (Weltmuseum Wien): vrchol muzejní etnografie?

V roce bohatém na výročí by etnologicko-antropologická obec neměla opomenout, že před 90 lety byla založena jedna z nejvýznamnějších oborových muzejních institucí, vídeňské Muzeum mimoevropské etnologie (Museum für Völkerkunde). Návštěvníci dunajské metropole mají navíc již více než rok možnost jedno z kultovních rakouských muzeí, které svým významem široce překračuje střeoevropský prostor, opět navštívit.

Počátky dnešního muzea sahají především ke sběratelské činnosti členů habsburského rodu. V této souvislosti je třeba vypíchnout zcela jedinečnou

Kunstkameru Ferdinanda II. Tyrolského, současníka Rudolfa II., který na zámku Ambras shromáždil vsutku úctyhodnou sbírku předmětů ze všech končin tehdy známého světa. Dalším možná trochu překvapivým rozmnožitelem sbírek byl císař František I., který koupil při aukci v Londýně část Cookovy sbírky z Oceánie. Právě rok 1806 je obecně vnímán jako počátek konstituování dnešního muzea, když byla zřízena etnografická sbírka při císařsko-královském dvorském kabinetu přírodnin. Následně roku 1876 přeměněna na antropologicko-etnografické oddělení Muzea přírodní historie